

Fiskarminnen – del 2

Per-Anders Persson samtalar med Herman Persson.

Ett mindre antal ord och uttryck har vi inte kunnat tyda. De har markerats så här: [svårtolkat].

Översatt från listerländska och nedskrivet av Sebastian Bergheim och Lars-Inge Bergheim.

Per-Anders Där nere, där nere vid tyska kusten var ju en storm. Där gick många fiskare väck, och så var det ju den här stormen -98 när de låg nere i Rönne, det var ju två båtar från Hällevik som blev väck där i den där nordostliga stormen.

Herman Ja, det var det. Och en tredje, de kom ju i land, det var ju Victor¹, Ola Mattsson² och Victor, de hade ju ankrat vid [svårtolkat]. Den vet du väl var den står [svårtolkat]?

Per-Anders Ja, där väster om Rönne.

Herman Ja, sydväst om.

Per-Anders Ja.

Herman Får man säga, det är ju ut på revet, det går ju ut från Rönne och ut på sydvästen.

Per-Anders Ja, ute mot Adlergrund till.

Herman Hela vägen och där stod [svårtolkat] och där ankrade de och de lyckades ligga över när de tog sig igen lite.

Per-Anders Det var den ekan ”Lava Johan”³ på Nogersund hade byggt.

Herman Ja, det var det. ”Pettsen”⁴ köpte den ju sedan. Och jag satte ju maskin i den.

Per-Anders Höormaskin, förstås.

Herman Ja. Och den maskinen köptes samma höst som vi satte i, 1907. Och ”Bens Ola”⁵ och ”Pondra-Hilman”⁶, de satte ju i bakstäv i den också, eller högg, jag satte ju in bakstäv i vår.

Per-Anders Jaha, så ni skulle kunna sätta in propellerhylsa.

Herman Javisst, det var ju så tunt hugget där bak. Det var ju ingenting utan jag tänkte att när jag kommer vid 1907 och det var ju vid midsommar och då

¹ Victor Olsson (1872–).

² Ola Mattsson (1833–1916).

³ Johan Lavesson (1844–1912).

⁴ Berndt Persson (1887–1966).

⁵ Ola Olsson (1849–1929).

⁶ Hilman Södergren (1870–1942).

”Luss-Annensen”⁷, han hade ju satt i 1906 en Höörmaskin, fyrahästars. Och på den bakstaven hade han satt stora klumpar på varje sida.

- Per-Anders Jaha, det var likadant som på den ekan vi såg borta på Hasslö där vi köpte Höörmaskinen som nu hembygdsföreningen har här.
- Herman Ja, ja.
- Per-Anders Jamen.
- Herman Så var det ju på den, så jag tänkte när vi köpte, jag ska inte ha det, sådant, utan jag tar väck stäven som är där och sätter i en annan. Och det gjorde jag, köpte en av ”Bens Ola” där uppe. Och jag ville ju ha lika tjockt trä där bak som det var där inne. Och sedan ”Bens Ola” skulle ju, och ”Pondra-Hilman”, skulle ju sätta in en stäv till Viktor. Men den gamla fick de ju väck, och den nya högg ”Bens Ola” till där uppe efter den gamla. Men sedan fick jag hjälpa dem att få ner den, de kunde inte få ner den.
- Per-Anders Nej, det var klart det var svårt att få ner stäven mellan snibbarna på borden.
- Herman Ja, ja.
- Per-Anders Men där nere i Rönne, far, den där nordosten -98.
- Herman Ja.
- Per-Anders De två Hälleviksbåtarna som gick väck där, ni vet vilka det var?
- Herman Ja, då. Det var ”Pondra-Johnen”⁸ och ”Jeppas Bent”⁹, en bror till ”Jeppas Bent Axel”¹⁰. Och så var det ”Sönas Sjänn”¹¹, och Hedlund (Olof Hedlund)¹².
- Per-Anders Jaha.
- Herman Det var de bägge, och så var det ”Ola Mattsson” och Viktor de kom ju i land. Och det var ju flera båtar från Krokås.
- Per-Anders Det var den ekan ”Pettsen” hade sedan, ja, SG ett hundra ...
- Herman Ja, jag vet inte.
- Per-Anders Femtionio tror jag hon hade.
- Herman Det var något sådant, ja.
- Per-Anders Och den ekan, hon, det var ju den ekan som hade den sista ”hööraren” på Hällevik. Ja, det var det, det var den ”Pers Albin”¹³ hade, ”Pettsens” gamla eka, SG 159. Men sedan var det ju ett annat tillfälle när det var någon

⁷ Anders Larsson (1858–1921).

⁸ John Södergren (1875–898).

⁹ Berndt Bengtsson (1879–1898).

¹⁰ Axel Bengtsson (1885–1964).

¹¹ Sven Sonesson (1852–1898).

¹² Olof Jönsson Hedlund (1868–1898).

¹³ Albin Persson (1900–1964).

storm som Listerfiskarna blev utsatta för borta vid Ölands norra udde.

- Herman Ja, det var 1903. Det var ju en del båtar som gick, det gick ju två från Tärnö, och ett par, tre från Hörvik. [svårtolkat] väck där på norra udden eller där i Kalmarsund. Det var 1903, då var vi, ”Lalle”¹⁴ och jag, i Memel¹⁵. [svårtolkat] krokåsarna, flera båtar med oss.
- Per-Anders Ni berättade en gång, far, att det var någon där i snötjockan som hamnade långt uppe i en trädgård på norra Öland.
- Herman Ja, det var ju en vång, en åker. Det var min kusinman de kallade.
- Per-Anders Krokåsare?
- Herman Nej, hörvikare.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Ja.
- Per-Anders Och sedan var det någon som hade sådan tur så de kom rakt på Blå jungfrun och lyckades komma runt udden och ankra i lä där.
- Herman Ja, det var Sjöqvist¹⁶, han var ju dräng ett par år hos ”Luss-Annersen”. Sedan 1902 var han dräng hos Anders, men sedan 1903 så tog han sig upp till Tärnö och blev dräng där, hos ”Steke-Massen”¹⁷. Och så, ”Steke-Massen”, hade ju två båtar, och hade laxgarn, så gubben själv och en svärson, de hade den ena båten, den blev väck, men sedan Sjöqvist hade den största båten, han kom vid Jungfrun i snötjockan och ankrade där, och då under vägen uppe så hade han bärgat en man i en båt som välte och sjönk före dem, så de såg ju när den båten välte framåt och sjönk, så Sjöqvist han åkte rakt på, och fick tag i ”Märtes Olof”¹⁸. Men brodern, han gick väck.
- Per-Anders ”Märtes Olof” ...
- Herman Ja, de kallade honom för det.
- Per-Anders Från Hörvik.
- Herman Nej, han var från Tärnö.
- Per-Anders Från Tärnö, ja han också, jaha. Sedan var det visst en båt som hade hamnat på grunden de hittade många år efteråt och skulle bärga.
- Herman Ja, de, hur många år efter det vet jag inte, men de hittade båten. De såg var den stod på botten, och så hade de en av Svea-båtarna som skulle lyfta upp den, de hade ju däcksvinschar men det brast.

¹⁴ Leander Persson (1882–1972), bror till Herman.

¹⁵ Klaipeda, Litauen.

¹⁶ Karl Edvard Andersson Sjöqvist (1875–1938).

¹⁷ Måns Svensson (1844–1903).

¹⁸ Olof Olsson (1872–1954).

- Per-Anders Vad var det, var var den fiskebåten från?
- Herman Tja, det visste de inte, de visste inte vem det var, för det var ju båtar som hade förlit där i Kalmarsund.
- Per-Anders Ja, det var ju till och med folk de hittade många år efter där uppe som blev begravda i Kalmar. Var det inte någon av det här "Kanehalla"-folket från Hörvik?
- Herman Jo, "Kanehalla-Olan"¹⁹ blev ju, och en pojk. Om det var samtidigt 1903 som när Tärnöborna och de andra, det var ju en båt till. "Knudas Ola"²⁰ från Hörvik och en bror, de gick väck, och "Kanehalla-Olan" tror jag det var som gick samtidigt. Och han som kom upp i vången, "Mines Ingeman"²¹ kallade de honom för, han hade en båt som "Lava Johan" hade byggt, och den låg de och processade om, innan "Mines Ingeman" tog emot den, och det var väl dåligt virke i den hörde jag, men han fick ju ta båten, och den hette Process.
- Per-Anders Hette båten Process?
- Herman Process.
- Per-Anders Ja, det passade ju bra i det sammanhanget.
- Herman Ja, den var rödmålad också, på våren, de var ju i Rönne med den. En grann båt men det var väl något fel i bordläggningen eller något. Jo, där gick den, så den kom upp i en vång, och det var bitar där som drev längs med som de kände igen skulle vara efter "Kanehallens" båt. Det hände 1903.
- Per-Anders Då i den där stormen nere vid Rönne -98, det var ju väldigt många, ja det var väl ett tjugofemtal härifrån Lister som blev väck, han den där snälle prästen som de sade, Hainer eller vad han hette, gjorde inte de någon sorts insamling till folk här nere? Minns ni någonting av det?
- Herman Nej, det vet jag inte. Men man var ju aldrig med, och det kan väl hända att de har gjort och delat ut till änkorna. Det blev ju änka efter Hedlund och änka efter "Sönas Sjänn", de var ju på en båt, men sedan "Pondra-Nissen", "Pondra-Johnen" och "Jeppas Benta Bernt", de var ju ungpojkar, så där blev inga änkor efter dem. Men "Pondra-Nissen" miste ju en ny båt och redskap och alltihop, pojken. Stor fin båt hade de, men vad gjorde det, de blev ju nedisade och så sjönk de av is och sådant.
- Per-Anders Det var någon som lyckades klara sig i land där nere på Rügen, mellan Arkona och Dornbusch.
- Herman Ja, det var "Ledra-Perns Johan"²².
- Per-Anders Nogersundare, eller?
- Herman Nej, krokåsare.

¹⁹ Ola Nilsson (1859–1898).

²⁰ Ola Knutsson (1868–1903).

²¹ Ingeman Jonsson (1853–1928).

²² Johan Persson (1866–1944).

Per-Anders Jaha.

Herman Två bröder, Nils²³ och Johan Persson hette de, de länsade hela tiden tills de kom upp i sanden eller där, det är ju grunt där mellan Arkona och ”Törnbusken”²⁴.

Per-Anders Ja.

Herman ”Törnbusken” på den östra sidan inne där.

Per-Anders Ja.

Herman Och det var en båt ditkommen före det, en dansk.

Per-Anders Jaha.

Herman Den stod på sandreven, så de kom två. De blev ju vid liv [svårtolkat] kölgången hade spräckts, men det spikade de en plåt över.

Per-Anders Huvudsaken var ju att de kom i land.

Herman Ja, och sedan hjälpte väl tyskarna dem att få båtarna väck när det stillnade, antar jag.

Per-Anders Det lär ju ha varit båtar som hamnade ända nere vid Salter.

Herman Salter, ja.

Per-Anders Och det är ju ...

Herman De kom i land manlösa.

Per-Anders Jaha, de kom i land jaha, på det viset.

Herman Ett par stycken.

Per-Anders Det skulle ha varit Simrishamnsbor.

Herman Och det var bakspegelekor²⁵ som de hade haft. Så ”Pondra-Nissen” (skratt), så länge han levde, så svor han och förbannade rundgattungarna, för bakspegelekorna, visserligen kom de i land, manlösa, men de kom i land i alla fall.

Per-Anders Jaha, så han höll på den båttypen.

Herman Ja.

Per-Anders Jamen.

Herman Så efter ett tag köpte han en bakspegeleka öster uppe, ”Pondra-Nissen”,

²³ Nils Persson (1881–1928).

²⁴ Bokstavlig översättning av Dornbusch.

²⁵ Egentligen akterspegelseka.

några rundgattningar ville han inte ha, men båtarna kunde ju inte hjälpa det.

- Per-Anders ”Pondra-Nissen”, var det Hilmans far?
- Herman Hilmans, Hilmans farbror. Hilmans far hette Pelle, ”Pondra-Pellen”²⁶. Och så var det ”Pondra-Nissen”. Två stora kraftiga gubbar i tiden.
- Per-Anders Men sedan började vrakekorna på att slå igenom.
- Herman Ja.
- Per-Anders Med, riggade med smack och fock och gäck.
- Herman Ja, det gjorde de på vrakekorna också, de slopade råseglen och satte smack och gäck och fock och klyvare.
- Per-Anders Och så började ni på att bygga båtar, far. Hur gammal var ni då?
- Herman Ja, jag var ju 27–28 år, vi hade ju varit i Amerika. När jag kom hem.
- Per-Anders Efter 1907 då.
- Herman Ja.
- Per-Anders Vilken var den första ekan?
- Herman Det var den jag byggde åt ”Luss-Annensen”. Den blev visst, jag tror det var 1908 eller 1909. Vi kom hem 1907. Han hade en han hade köpt som han hade satt motor i här på Hällevik åt ”Skreddra-Eliassen”²⁷, en ”Lava”-båt som Elias hade haft när ..., han levde ju inte längre, och den ville gubben när jag kom hem till Krokås att jag skulle förbygga den till en början. Men sedan blev han omsinnad och ville jag skulle bygga en ny. Och jag hade ju aldrig varit i båtbygge, att jag kunde hugga och såga, det var inte tal om det, men, och vi hade varit uppe i Pukavik och köpt virke till ”Lava”-båten och skulle förbygga den, men så blev han omsinnad och sade ”ni kan väl bygga en ny”. Sedan sålde han båten han hade till ”Ledra-Perns Johan”. Sedan kom den iväg öster upp.
- Per-Anders Hur stor var den båten?
- Herman Tjugofem fot.
- Per-Anders Tyckte ni själv att båten blev lyckad, eller?
- Herman Den var bra, jada. Sedan efter den så kom ju ”Lille-Kresjan”²⁸ och ”Kresjans Ivar”²⁹ från Hörvik och ville jag skulle bygga en åt dem, och det gjorde jag. För jag tyckte, när jag kunde bygga så, och jag hade tid till det, så gjorde jag det, och det var visst, det var 1910.

²⁶ Per Nilsson (1825–1907).

²⁷ Elias Persson (1861–1900).

²⁸ Avser troligen Nils Persson (1861–1918).

²⁹ Ivar Nilsson (1886–1975).